

Visselblåsarfunktion - uppföljning

Revisionsrapport nr 1 2025

Ansvarig verksamhet	Revisionskontoret
Kontakt	Johan Magnusson, tfn: 010 831 40 60, e-post: johan.magnusson@regionvarmland.se
Datum	2025-05-15
Diarienummer	Rev/25016
Region Värmland Regionens hus 651 82 Karlstad	

Innehåll

1. Inledning	4
2. Granskningens resultat.....	6
3. Sammanfattande bedömning	9
4. Källor.....	10

1. Inledning

Regionens revisorer ansvarar för att genomföra årlig granskning av regionens samtliga verksamheter. Utifrån detta uppdrag och ansvar har regionens revisorer utarbetat dokumentet "Granskningsstrategi" i vilket beskrivs de områden som revisorerna främst ska fokusera på under innevarande mandatperiod. Utifrån granskningsstrategin gör revisorerna en årlig riskbedömning och revisionsplan. I "Revisionsplan 2025" ingår bland annat en uppföljning av den tidigare genomförda "Regionens visselblåsarfunktion – förstudie" från 2022.

Lagen (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden (Visselblåsarlagen) trädde i kraft den 17 december 2021. Från den 17 juli 2022 måste såväl privata som offentliga arbetsgivare med fler än 250 anställda ha en visselblåsarfunktion på plats.

Lagen anger att visselblåsning ska handla om rapportering i ett arbetsrelaterat sammanhang av information om missförhållanden som det finns ett allmänintresse av att de kommer fram. För att det ska finnas ett allmänintresse bör det handla om allvarliga missförhållanden. Det finns inte, som i den tidigare lagstiftningen, någon begränsning till att de allvarliga missförhållandena ska vara begångna av en person i en ledande position eller av en person som innehar en nyckelposition i verksamheten.

Lagen ställer vissa krav på visselblåsarfunktionen. Bland annat att rapportering ska kunna ske såväl muntligen som skriftligen och att visselblåsare ska ha möjlighet att boka möte för att rapportera. Det ska finnas oberoende och självständiga personer eller enheter som tar emot rapporterna, har kontakt med den rapporterande personen och följer upp och lämnar återkoppling till den rapporterande personen.

Visselblåsarfunktionen kan ligga internt inom verksamheten eller externt. Lagen anger inget krav på att de oberoende och självständiga personerna inte kan vara anställda av arbetsgivaren. Vidare anger lagen att visselblåsarfunktionen kan tillhandahållas av en person eller enhet utanför den egna verksamheten.

Visselblåsarlagen (2021:890) ersatte den tidigare lagen (2016:749) om särskilt skydd mot repressalier för arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden. Det är fortsatt förbjudet för en arbetsgivare att utsätta en arbetstagare för repressalier på grund av att denne har vislat. Vid brott mot detta kan arbetsgivaren bli skadeståndsskyldig.

Samtidigt som Visselblåsarlagen trädde i kraft gjordes även förändringar i offentlighets- och sekretesslagen för att skydda visslarens identitet inom offentlig sektor.

Bedömning som gjordes utifrån förstudien 2022 var att Regionstyrelsen så långt möjligt hade skapat förutsättningar för att visselblåsarfunktionen då skulle kunna hantera inkommande ärenden på ett sätt som var förenligt med den nya lagen.

Styrdokument i form av riktlinje, rutin och instruktion var fastställda vid den tidpunkt (2022-07-17) då lagen angav att visselblåsarfunktion skulle finnas på plats. I denna uppföljande granskning har noterats att giltighetstiden för samtliga styrdokument har passerat. Giltighetstiden för riktlinjen har enligt uppgift förlängts till 2025-06-30.

Revisorerna bedömde 2022 att det ännu inte fanns förutsättningar för att genomföra en fördjupad granskning av regionens visselblåsarfunktion då funktionen har varit i drift under så kort tid.

Revisorerna beslutade vidare att följa utvecklingen av visselblåsarfunktionen för att vid ett senare tillfälle kunna komma att genomföra en uppföljande granskning.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppföljning är att granska om och hur Regionstyrelsen, utifrån sitt uppdrag och ansvar, har vidareutvecklat visselblåsarfunktionen sedan förstudien genomfördes 2022.

Uppföljningen ska ge svar på följande frågor:

- *Har Regionstyrelsen säkerställt att rapportering till visselblåsarfunktionen kan ske på avsett sätt?*
- *Har Regionstyrelsen säkerställt att det finns oberoende och självständiga personer som tar emot rapporterna, har kontakt med, följer upp och lämnar återkoppling till den rapporterande personen?*
- *Har Regionstyrelsen följt upp visselblåsarfunktionens verksamhet?*

Avgränsning

Granskningen avgränsas till att gälla Regionstyrelsens ansvar för och hantering av regionens visselblåsarfunktion.

Revisionskriterier

Granskningen ska utgå från tillämplig lagstiftning och föreskrifter samt regionfullmäktiges beslut.

Ansvarig nämnd

Regionstyrelsen är ytterst ansvarig nämnd för den regionövergripande visselblåsarfunktionen.

Metod

Förstudien från 2022 har fungerat som utgångspunkt vad gäller syfte och frågeställningar för denna uppföljning som genomförts av Revisionskontoret.

Granskningen har genomförts i form av dokumentstudier och intervju, där intervjuad faktakontrollerat uppföljningen.

2. Granskningens resultat

2.1 Har Regionstyrelsen säkerställt att rapportering till visselblåsarfunktionen kan ske på avsett sätt?

Av riktlinjen "Visselblåsarfunktion" framgår att visselblåsarfunktionen kan användas av personer som i ett arbetsrelaterat sammanhang har fått del av eller inhämtat information om missförhållanden som har uppstått eller som högst sannolikt kommer att uppstå i Region Värmlands verksamheter och rapporterar den och tillhör någon eller några av följande personkategorier:

arbetstagare,

- personer som gör en förfrågan om eller söker arbete,
- personer som söker eller utför volontärarbete,
- personer som söker eller fullgör praktik,
- personer som annars står till förfogande för att utföra eller utför arbete under en verksamhetsutövares kontroll och ledning, t.ex. inhyrd personal.
- egenföretagare som söker eller utför uppdrag, t.ex. konsulter, leverantörer m.m.

Personer som har tillhört någon av personkategorierna ovan och har fått del av eller inhämtat informationen under tiden i verksamheten kan också rapportera till visselblåsarfunktionen.

I rutinen "*Hantering av inkomna rapporter till visselblåsarfunktionen*", anges att rapporterande personer kan kontakta visselblåsarfunktionen via webbportal som nås via intranätet, brev, telefon eller besök. Ärendet registreras, kategoriseras, sekretessbeläggs och får ett diarienummer i Platina (ärendehanteringssystem). Varje steg som tas i ärendet dokumenteras fortlöpande i Platina.

Regionstyrelsen har såvitt vi kan bedöma, tillsett att en organisation skapats som ger visselblåsare möjlighet att rapportera på det sätt som regleras i lagen.

Rapportörerna har i dagsläget möjlighet att vara anonyma, vilket inte är ett lagkrav. Denna möjlighet till anonymitet kan enligt uppgift komma att tas bort då det bland annat kan försvåra visselblåsarfunktionens möjligheter att genomföra utredningar. Om rapportören är anonym kan funktionen t.ex. inte få svar på eventuella

kompletterande frågor som kan uppstå i utredningar. Visselblåsarfunktionen kan heller inte återkoppla resultaten av genomförd utredning till rapportör, om det saknas namn och kontaktuppgifter.

2.2 Har Regionstyrelsen säkerställt att det finns oberoende och självständiga personer som tar emot rapporterna, har kontakt med, följer upp och lämnar återkoppling till den rapporterande personen?

I den riktlinje som regiondirektören fastställde 22-06-27 framgår visselblåsarfunktionens organisation, ansvar och roller.

Riktlinjen anger att visselblåsarfunktionen är placerad inom rättsenheten på kansliavdelningen och utgörs av enhetschef för rättsenheten, jurister, HR-förhandlare/HR-chef samt finanschef/ekonomichef. Funktionen ingår inte i regionens ordinarie linjeorganisation utan arbetar oberoende och självständigt och är behörig att för Region Värmland:

- Ta emot rapporter och ha kontakt med rapporterande personer,
- Följa upp det som rapporteras, och
- Lämna återkoppling om uppföljningen till rapporterande personer.

Visselblåsarfunktionen har mandat att inleda och avsluta utredningar samt frihet att formulera slutsatser från uppföljningen av inkomna rapporter.

Visselblåsarfunktionen ska utmärkas av en opartisk och rättvis mottagande- och uppföljningsprocess av rapporter. Funktionen ska säkerställa att hantering av inkomna rapporter sker enligt gällande lagstiftning, riktlinje och rutiner.

I riktlinjen fastslås att det är enhetschefen för rättsenheten är sammankallande för visselblåsarfunktionen. Det är också enhetschefen för rättsenheten som, i frågor om oenighet gällande exempelvis hur ett ärende ska bedömas, vilka vidare åtgärder som är lämpliga att vidta i ett ärende, med mera, är den som har den avgörande rösten.

Riktlinjen anger också tydligt att om en medarbetare inom visselblåsarfunktionen är jävig i ett ärende, ska den medarbetaren uteslutas från den fortsatta handläggningen av ärendet. Visselblåsarfunktionen har även en allmänt stödjande roll i frågor om visselblåsning.

Enligt uppgift pågår en översyn av riktlinjen och övriga styrdokument under 2025.

2.3 Har Regionstyrelsen följt upp visselblåsarfunktionens verksamhet?

Av Regionstyrelsens protokoll 24-01-24 samt 24-09-24 framgår att styrelsen fått uppföljande information avseende visselblåsarfunktionens verksamhet. I korthet angavs följande i informationen till Regionstyrelsen;

Under 2024 har det inkommit tretton rapporter till regionens interna visselblåsarkanal, vilket kan jämföras med de sju inkomna rapporterna under 2023. Ökningen kan förklaras med att funktionen tydligare har inarbetats i organisationen efter införandet i slutet av år 2022. Detta i kombination med att 2024 var ett år präglad av ekonomiska svårigheter vilket resulterat i en omfattande omställningsprocess som påverkat personalen. Tre av de inkomna rapporterna är direkt hänförliga till omställningsprocessen.

Visselblåsarfunktionen är som nämnts ovan en, i förhållande till regionen, självständig funktion där utredningar ska ske objektivt och fristående från den anställning personerna i funktionen har. Funktionen består av regionens jurister samt adjungerande personer från HR. När en rapport inkommer sker en första bedömning av regionjurister tillsammans med chef för rättsenheten avseende huruvida den rapporterade händelsen är att betrakta som ett visselblåsarärende.

Visselblåsarlagen (lag 2021:890 om skydd för repressalier för personer som rapporterar om missförhållanden) är primärt en skyddslag för att personer inom organisationer ska våga rapportera. För att omfattas av lagens skyddsområde krävs att det rapporterade avser ett arbetsrelaterat sammanhang avseende information om missförhållanden som det finns ett allmänintresse av att de kommer fram. Händelser som endast berör en anställds egen arbetssituation ska inte ska utredas som ett visselblåsarärende då det inte omfattas av lagens tillämpningsområde, i brist på allmänintresse. En sådan rapport kan dock överlämnas till HR och bli föremål för vidare utredning. En rapport som avser en enskilds arbetssituation kan dock vara av allmänt intresse om det påvisas att ett agerande sker systematiskt.

Av de tretton inkomna rapporterna 2024 bedömdes sex inte omfattas av Visselblåsarlagen. Dessa rapporter har antingen avslutats eller överlämnats till HR för fortsatt hantering. De som överlämnats till HR har bland annat avsett klagomål på personal avseende brister i kompetens, påstådd stöld av mat, missnöje kring anställning, missnöje kring chef samt ifrågasättande av en specifik schemamodell som används av vissa kliniker inom tandvården. För de ärenden som överlämnats till HR betonades vikten av att visselblåsarfunktionen får återkoppling avseende resultatet av hanteringen av ärendena.

I den uppföljning som Regionstyrelsen erhållit under 2024 ingick också beskrivningar av exempel på ärenden som hanterats av visselblåsarfunktionen. Dessa beskrivningar innefattade även resultat av funktionens utredningar samt vilka åtgärder som vidtagits.

3. Sammanfattande bedömning

I förstudien från 2022 var den övergripande bedömningen att Regionstyrelsen så långt möjligt hade skapat förutsättningar för att visselblåsarfunktionen skulle kunna hantera inkommande ärenden på ett sätt som var förenligt med den nya lagen.

Av denna uppföljning har framgått att visselblåsarfunktionen etablerats och att dess roll inarbetats och gjorts känd i organisationen.

Fastställda styrdokument (riktlinje, rutin och instruktion) finns på plats, men giltighetsdatum har passerat. Giltighetstiden avseende riktlinjen har enligt uppgift förlängts till 2025-06-30 och en översyn av riktlinjen pågår.

Regionstyrelsen har under år 2024 fått uppföljande information avseende visselblåsarfunktionens verksamhet och resultat.

Revisionsfråga	Bedömning
Har Regionstyrelsen säkerställt att rapportering till visselblåsarfunktionen kan ske på avsett sätt?	Av riktlinjen framgår att det finns en organisation som ger visselblåsare möjlighet att rapportera på det sätt som regleras i lagen.
Har Regionstyrelsen säkerställt att det finns oberoende och självständiga personer som tar emot rapporterna, har kontakt med, följer upp och lämnar återkoppling till den rapporterande personen?	Riktlinjen anger visselblåsarfunktionens oberoende och självständighet samt vilka personer som ingår i funktionen.
Har Regionstyrelsen följt upp visselblåsarfunktionens verksamhet?	Av protokoll framgår att Regionstyrelsen vid två sammanträden under år 2024 fått uppföljande information avseende visselblåsarfunktionens verksamhet.

4. Källor

Skriftliga källor

- *Lag (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden*
- Riktlinje, *Visselblåsarfunktion*
- Rutin, *Hantering av inkomna rapporter till visselblåsarfunktionen*
- Instruktion, *Registrering av rapport*
- Revisorerna, *Regionens visselblåsarfunktion – förstudie (2022)*

Intervju

Enhetschef Rättsenheten.

Revisionen är ett demokratiskt kontrollinstrument som på uppdrag av fullmäktige ska granska styrelsens och nämndernas verksamhet samt presentera en revisionsberättelse. I Kommunallagen fastslås att revisorerna bland annat ska granska:

- Om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.*
- Om räkenskaperna är rättvisande, samt*
- Om nämndernas interna kontroll är tillräcklig.*

Vidare genomför revisorerna fördjupade granskningar inom områden där det finns betydande risker som kan medföra allvarliga konsekvenser.

Region Värmlands revisorsgrupp består av sju revisorer som utses av Regionfullmäktige. Revisionen biträds av sakkunniga vid regionens egna revisionskontor samt av upphandlade revisionsbyråer.

Information om revisionen och revisionsrapporter hittar du här: [Revision - Region Värmland \(regionvarmland.se\)](https://regionvarmland.se/revision)
